

Izkušnja iz vijetnamskog rata

Pukovnik avijacije
Miloš SINOBAĐ

IZVIĐANJE IZ VAZDUHA

Izviđanje iz vazduha imalo je veoma važnu ulogu u vijetnamskom ratu. U nekim etapama borbenih dejstava zadaci izviđanja iz vazduha spadali su među prioritetne zadatke.

Specifičnosti vođenja rata u Vijetnamu, kao što su primena partizanskog načina ratovanja, pokrivenost većeg dela teritorije tropskom vegetacijom i mogućnost široke primene mera maskiranja, zahtevali su angažovanje znatnih snaga američkog ratnog vazduhoplovstva za izviđanje iz vazduha. Zbog oskudnosti drugih obaveštajnih izvora (agentura, diplomatija, domaći izdajnici) Amerikanci su bili prisiljeni da se u prikupljanju podataka o neprijatelju, posebno na teritoriji Severnog Vijetnama, skoro isključivo oslone na izviđačku avijaciju.

Snage izviđačke avijacije angažovane na vijetnamskom ratištu postepeno su rasle, kako po broju aviona, tako i po kvalitetu opreme, već prema eskalaciji borbenih dejstava. U početku to su bile veoma skromne snage jačine oko dva skvadrona (40—50 aviona). Pretežno su to bili laki avioni za izviđanje i osmatranje bojišta. Posle proširenja rata na teritoriju Severnog Vijetnama, a zatim Laosa i Kambodže, potrebe za izviđanjem iz vazduha naglo su porasle.

SNAGE NA VIJETNAMSKOM RATIŠTU

U vremenu od 1968. do 1972. godine na vijetnamskom ratištu bilo je angažovano 300—350 izviđačkih aviona. Njihova organizacijska struktura je izgledala ovako:

— dva vinga u sastavu RV SAD (jedan ving na Tajlandu i jedan u Južnom Vijetnamu);

— jedan ving u sastavu snaga RM SAD na nosačima aviona, stacioniranim u Tonkinškom zalivu;

— 4—5 skvadrona lakih aviona za osmatranje bojišta iz sastava avijacije KoV SAD.

Ako se ima u vidu da su ukupni efektivni avijacije u vijetnamskom ratu bili 900—1.400 borbenih aviona, proizilazi da je izviđačka avijacija učestvovala sa jednom trećinom do jedne četvrtine.

U pojedinim etapama intenzivnih borbenih dejstava broj izviđačkih letova iznosio je 30 odsto u odnosu na ukupno naprezanje svih vrsta borbene avijacije. To jasno govori koliki je značaj pridavan izviđanju iz vazduha.

Posebno treba naglasiti da su SAD za potrebe izviđanja iz vazduha u Vijetnamu angažovale svoje najelitnije jedinice izviđačke avijacije. Naročita pažnja pridavana je izboru pilota. Najviše su traženi piloti-izviđači sa prethodnim ratnim iskustvom, bilo iz drugog svetskog rata ili iz rata u Koreji. Za obradu i dešifrovanje aerofoto-snimaka angažovani su timovi najjemenitnijih stručnjaka iz te oblasti, kako iz sastava oružanih snaga, tako i iz civilnog sektora.

Koliki je bio intenzitet izviđanja iz vazduha može se sagledati iz nekih objavljenih podataka.

U periodu najveće eskalacije borbenih dejstava mesečno je snimano u proseku oko 900 km filmske trake, a to je 5,2 miliona snimaka. Dnevno naprezanje izviđačke avijacije iznosilo je od 120 do 150 letova, pri čemu je trošeno oko 30 km filmske trake (preko 150 hiljada snimaka).

Prema mišljenju i izjavama zvaničnih predstavnika oružanih snaga SAD, bez izviđanja iz vazduha njihove snage u Vijetnamu »praktično bi ostale slepe«.

Karakter i specifičnosti izviđanja iz vazduha na vijetnamskom ratištu zahtevali su primenu odgovarajućih snaga (tipova aviona), različitih sredstava, opreme i njihovu taktičku primenu shodno konkretnoj situaciji na ratištu.

U pogledu izviđanja iz vazduha, vijetnamsko ratište bilo je, u osnovi, podeljeno prema borbenoj situaciji na dva područja:

— područje Severnoj Vijetnama sa posebnim specifičnostima karakterističnim za obezbeđenje, pripremu i izvođenje vazdušnih napada, bez vođenja operacija na kopnu;

— područje Južnog Vijetnama, Laosa i Kambodže, gde su se i vodila borbena dejstva na kopnu uz primenu taktike partizanskog rata, kombinovanog sa dejstvima regularnih vojnih formacija.

Za izviđanje teritorije Severnog Vijetnama bile su angažovane respektivne snage izviđačke avijacije — oko dva vinga, tj. 120—140 aviona.

U početnom periodu rata (do polovine 1965. godine) za izviđanje teritorije Severnog Vijetnama najčešće su korišćeni avioni tipa U-2 i bespilotne letelice tipa PQM-34, kao i izviđački avion RF-8 koji su poletali sa nosača aviona. Kasnije, sa eskalacijom vazдушnih napada, u borbena dejstva uvedene su nove snage i savremeniji tipovi aviona, kao RF-101, RF-4C, RA-5 i EC-66.

Osim snaga izviđačke avijacije, za izviđanje teritorije DR Vijetnama korišćene su i snage lovačko-bombarderske avijacije, i to nakon izvršenja osnovnog zadatka. Leteći u povratku paralelnim kursovima, posade aviona LBA vršile su osmatranje sa visina od 500 do 1.500 m celokupne zone duž osnovne marš-rute leta. Važio je princip da je svaka posada dužna da pri izvršavanju borbenih zadataka vrši i prikupljanje podataka o neprijatelju. To je striktno poštovano, a zadaci su uvek bili konkretni.

OSNOVNI ZADACI IZVIĐANJA IZ VAZDUHA

Osnovni zadaci izviđanja iz vazduha na teritoriji Severnog Vijetnama uglavnom su se svodili na sledeće:

- izviđanje komunikacijskih pravaca koji izvide iz NR Kine, vode preko DR Vijetnama na jug u cilju otkrivanja pristizanja pomoći, pokreta jedinica i transporta materijala;
- otkrivanje snaga i objekata u protivničkom sistemu PVO;
- izviđanje važnijih objekata infrastrukture (energetskih izvora, industrijskih postrojenja, sistema za navodnjavanje itd.) u cilju prikupljanja potrebnih podataka za organizaciju i pripremu napada iz vazduha;
- kontrola rezultata dejstva drugih vrsta avijacije.

Dejstva LBA po objektima na teritoriji Severnog Vijetnama vršena su na osnovu tzv. liste ciljeva. U višim komandama je na osnovu podataka izviđanja iz vazduha sačinjavan spisak objekata za vazdušne napade u kojem su ciljevi, već prema svom značaju u konkretnoj situaciji, dobijali veći ili manji značaj.

Gotovo po pravilu posade LBA vršile su pripreme za dejstva po određenim objektima koristeći pretežno aerofoto-snimke. Načelno, izviđanje važnijih ciljeva vršeno je pre i posle napada lovaca-bombardera. Planiranje borbenih dejstava po objektima na teritoriji Severnog Vijetnama uglavnom je vršeno na osnovu podataka prikupljenih izviđanjem iz vazduha. Čak i za vreme periodične obustave bombardovanja DR Vijetnama izviđanje je nastavljano skoro nesmanjenim intenzitetom.

PODELA TERITORIJE ZA IZVIĐANJE

Da ne bi došlo do dupliranja pri planiranju izviđačkih zadataka, a i da bi se znala nadležnost pojedinih komandi u tom pogledu, celokupna teritorija DR Vijetnama bila je podeljena u šest zona. Odgovornost za izviđanje u svakoj zoni preuzimala je na sebe odgovarajuća jedinica izviđačke avijacije iz sastava RV ili RM.

Zona br. 1 obuhvatala je krajnji južni deo DR Vijetnama. Odgovornost za izviđanje u toj zoni imale su snage izviđačke avijacije u sastavu RV SAD (avioni tipa RF-101 i RF-4).

Zone br. 2, 3 i 4 obuhvatale su središnji i severni deo teritorije i bile su u nadležnosti izviđačkih snaga pomorske avijacije sa nosača aviona, stacioniranih u Tonkinškom zalivu (RF-8 i RA-5).

Zona br. 5 obuhvatala je severnu izbočinu zapadno od Hanoja. Ovu zonu izviđale su snage iz sastava RV SAD.

Zona br. 6 bila je podeljena u dva rejon. Rejon 6-a obuhvatao je područje Hanoja sa njegovom širom okolinom, dok se rejon 6-b odnosio na obalski pojas počev od Hajfonga pa do kineske granice. Izviđanje objekata u rejonu 6-a bilo je u nadležnosti izviđačke avijacije RV SAD, dok su izviđači iz RM pokrivali rejon 6-b.

Za američke pilote-izviđače najopasnije područje za izviđanje nalazilo se u zoni broj 6, jer je ona i najjače bila branjena sredstvima i snagama PVO. Zadaci izviđanja u toj zoni dodeljivani su, po pravilu, najboljim i najiskusnijim pilotima-izviđačima. U početku, prilikom izviđanja u zoni br. 6, u pratnju izviđača upućivana su 2—4 lovca. Međutim, iskustva su pokazala da su lovci iz pratnje trpeli veće gubitke od izviđača, pa se kasnije odustalo od toga. Naime, izviđački avioni su samostalno odlazili na zadatke.

Osnovni način izviđanja objekata na teritoriji DR Vijetnama bilo je aerofoto-snimanje. Ponovo se pokazalo da je aerofoto-snimak najpouzdaniji i najtačniji izvor podataka, naročito kada se radi o stacionarnim i manje pokretnim ciljevima.

Smatra se da je aerofoto-snimanjem prikupljeno oko 80—90 odsto svih obaveštajnih podataka o neprijatelju, njegovim snagama i objektima. Ostalih 10—20 odsto podataka prikupljeno je drugim vrstama izviđanja, a pretežno elektronskim.

Foto-centar 432. izviđačkog vinga (na Tajlandu), na primer, mesečno je razvijao oko 180.000 metara filmske trake ili, u proseku, 6 km dnevno, a to je oko 40.000 snimaka.

Snage pomenutog vinga izvršavale su prosečno 36—40 izviđačkih letova u toku dana. Prosečno se trošilo oko 10 časova rada u procesu obrade jednog izviđačkog zadatka u foto-laboratoriji. Ako je u pitanju bio hitan i prioritetan zadatak, podaci izviđanja sa filmske trake stizali su u višu komandu za manje od šest časova. U takvim slučajevima najčešće se dešavalo da se odlože drugi poslovi u Foto-centru koji su bili manje važni.

Prva faza obrade filma (razvijanje) tekla je prosečnom brzinom 5—6 metara filma u minuti. Zatim su negativ preuzimali uvežbani dešifranti, koji su odmah na njemu otkrivali najvažnije podatke o snimljenim objektima i snagama neprijatelja. Tako prikupljene i dešifrovane informacije odmah su pomoću teleprintera ili faksimila dostavljane zainteresovanoj komandi.

Kopiranje negativa bila je druga faza obrade podataka, koja je dolazila u obzir samo ako su to potrebe zahtevale, naime, ako su podaci bili za detaljnu studiju objekta, pravljenje karata, analizu efekata dejstva LBA i druge potrebe.

Kapaciteti Foto-centra 432. izviđačkog vinga omogućavali su kopiranje negativa brzinom oko 20 metara u minuti ili oko 100—120 snimaka. Kada su to potrebe zahtevale, snimci su povećavani dva do četiri puta, i to primenom automatskih aparata za povećavanje.

Kada se radilo o nekim veoma važnim objektima, dešifrovani snimci su odmah kopirani u više primeraka i dostavljani svim zainteresovanim komandama, pa čak i Pentagonu i predsedniku SAD. Ponekad su korišćene i satelitske veze za prenos podataka vazdušnog izviđanja u odgovarajuće obaveštajne centre i na teritoriju SAD.

Najmanje iskustva u pogledu aerofoto-izviđanja iz vazduha imale su avijacijske snage RM koje su bazirale na nosačima aviona u Tonkinškom zalivu. To nije ni čudno ako se zna da su te snage sve do vijetnamskog rata imale na nosačima aviona samo simbolične izviđačke snage, koje su prvenstveno bile namenjene za izviđanje objekata na moru i u priobalskom pojasu.

Mornaričkoj avijaciji sa nosača aviona je na vijetnamskom ratištu dodeljena veoma značajna uloga u okviru vođenja vazdušnih operacija, naročito na teritoriji DR Vijetnama. Za obezbeđenje dejstava LBA bilo je potrebno prikupiti odgovarajuće podatke o neprijatelju koji su se mogli uglavnom dobiti vazdušnim izviđanjem. Zbog toga su u toku 1964/65. godine preduzete opsežne mere kako bi se ojačale snage izviđačke avijacije na nosačima aviona, ne samo po broju aviona već i po kvalitetu ugrađene aerofoto-opreme. Naročita pažnja poklanjana je obučavanju novih kadrova za obradu i dešifrovanje filmova. S tim ciljem formiran je novi Foto-izviđački centar RM u Floridi (SAD). Putem tromesečnih i šestomesečnih kurseva stvoren je odgovarajući kadar foto-laboranata, foto-mehaničara i foto-dešifranata, koji su odmah upućivani na vijetnamsko ratište.

Već početkom 1967. godine avijacijske snage RM, stacionirane na nosačima aviona, imale su u svom sastavu oko 50—60 izviđačkih aviona, formiranih u tri skvadrona, naoružanih pretežno izviđačima tipa RF-8 »krusader« i RA-5 »vidžilent«. Zbog povećanih zahteva za izviđanjem iz vazduha formiran je tzv. Integrirani operativno-obaveštajni sistem (The Integrated Operational Intelligence System) u koji su pritali svi podaci izviđanja, a zatim su se nakon obrade i provere dostavljali svim zainteresovanim organima.

Izviđačke snage, locirane na nosačima aviona, imale su veoma povoljan položaj za dejstva, s obzirom na to da su se nalazile u neposrednoj blizini najvitalnijih područja (Hanoj i Hajfong), na udaljenju 100—150 km ili oko 8—10 minuta leta.

TAKTIKA IZVIĐANJA TERITORIJE DR VIJETNAMA

Najveći deo izviđačkih zadataka izvršavan je pojedinačnim avionima ili u paru. Praktikovano je i to da se istovremeno na razne izviđačke zadatke upućuje više izviđača u raznim pravcima, uglavnom zbog zavaravanja i dezorganizacije sistema PVO. Bio je običaj da se danju na izviđački zadatak šalju dva aviona-izviđača iz bez-

bednosnih razloga. Ukoliko bi jedan avion bio oboren, a posada je uspela da se spase, drugi izviđač bio je dužan da utvrdi njegovu poziciju i preko radija pozove pomoć radi spasavanja posade oborenog aviona.

Pri izvršavanju izviđačkih letova u noćnim uslovima na zadatak su uglavnom upućivani pojedinačni avioni.

Pri izvršavanju borbenih zadataka na teritoriji DR Vijetnama izviđači su, načelno, koristili dva osnovna profila leta — visoki i niski.

Letovi na velikim visinama (iznad 10.000) vršeni su u slučajevima kada je trebalo snimiti veći deo površine radi identifikacije važnijih objekata. Na osnovu tako prikupljenih podataka u određene rejone upućivani su izviđači radi detaljnog izviđanja.

Izviđački letovi na malim visinama primenjivani su pri izviđanju objekata branjenih snažnom vatrom sredstava PVO. Takvi letovi obično su bili na visinama od 50 do 100 metara, a kada je unapred bila poznata približna pozicija objekta izviđanja. Na tim visinama raketne jedinice i druga sredstva PVO nisu mogli dejstvovati, a zbog velike ugaone brzine i kratkog zadržavanja nad ciljem jedinice lake PAA nisu bile dovoljno efikasne.

NAČINI IZVIĐANJA IZ VAZDUHA

U povoljnim vremenskim uslovima najčešće je primenjivano aerofoto-snimanje pomoću foto-kamera ugrađenih u trupu aviona ili u kontejnerima. Nije bio redak slučaj da se jednovremeno sa upotrebom aerofoto-kamera koriste i ostala sredstva, kao što su infra-crvena detekcija ili drugi elektronski izviđački uređaji ugrađeni na avionu. Na primer, izviđač RF-4C »fantom« pri izviđanju nekog industrijskog postrojenja može da uključi istovremeno u rad sva tri izviđačka sistema: optički (foto-kamere), infra-crveni (IC) i radio-tehnički. Pomoću foto-snimaka mogu se utvrditi lokacija i dimenzije industrijskog postrojenja, podaci IC-detektora pokazaće da li je fabrika bila u pogonu u momentu izviđanja, dok se na osnovu podataka elektronskih izviđačkih uređaja može zaključiti da li je dotično područje pokriveno sistemom radarskog osmatranja i navođenja.

Pri izvršavanju noćnih izviđačkih zadataka najviše su korišćeni radar i IC-detekcije, dok se aerofoto-snimanje manje praktikovalo. Radarsko izviđanje obavljano je uglavnom radi kontrole pokreta

snaga na komunikacijama suhoputnim i vodenim. Na ispresecanom i šumskom području rezultati radarskog izviđanja bili su vrlo slabi i teško su se mogli koristiti. U takvim uslovima više su korišćeni IC-uređaji koji su mogli otkriti prisustvo ratne tehnike u šumi (toplotno zračenje motora). Veliki uticaj na rezultate IC-izviđanja imali su atmosferski uslovi — padavine, oblačnost i velika vlažnost vazduha.

Radi smanjenja ljudskih gubitaka, za izviđanje jako branjenih objekata (u okolini Hanoja i Hajfonga) korišćene su i bespilotne letelice. One su lansirane sa teritorije Laosa i iz Tonkinškog zaliva prema unapred programiranom letu. U početku, bespilotne letelice vršile su izviđanje sa velikih visina (15.000—17.000 m). Međutim, zbog osetnih gubitaka njihov profil leta u rejonu izviđanja snižavan je na visinu od 500 do 1.000 m da bi se zatim nakon izlaska iz branjene zone RJ i PVO ponovo penjale na visinu od 15.000 m. Najčešća praksa je bila da su se bespilotne letelice, lansirane iz Laosa, spuštale pomoću padobrana u Tonkinški zaliv i obratno.

ELEKTRONSKA DEJSTVA

U vazдушnim napadima po objektima na teritoriji DR Vijetnama elektronska dejstva imala su veoma važnu ulogu u borbenom obezbeđenju. Vijetnamski rat posebno je istakao veliki značaj i ulogu tzv. elektronskog rata u savremenim borbenim dejstvima. Dok se ranije tom vidu dejstava pridavao isključivo operativno-strategijski značaj, sada, zahvaljujući iskustvima iz Vijetnama, elektronska su dejstva našla široku primenu i pri izvršavanju taktičkih borbenih zadataka.

U početnoj etapi vazdušnog rata iznad teritorije DR Vijetnama (od avgusta 1964. do polovine 1965. godine) američka avijacija skoro da nije vršila nikakva ometanja elektronskim sredstvima. Međutim, kasnije, kao rezultat sve većih gubitaka od PVO, Amerikanci su otpočeli da sve šire koriste elektronska dejstva, u prvom redu radio-tehničko izviđanje i ometanje. Kako je kasnije eskalacija vazdušnih napada uzimala sve veći zamah, tako su i elektronska dejstva našla sve širu primenu u obezbeđenju borbenih dejstava avijacije. Prema objavljenim podacima, SAD su samo za potrebe elektronskih dejstava u Vijetnamu trošile godišnje oko 150 miliona dolara.

U početnoj etapi elektronska dejstva vršile su specijalne avijacijske snage (pojedinačni avioni ili manje grupe aviona), da bi se kasnije prešlo na koncepciju tzv. individualne zaštite prema kojoj

svi savremeni borbeni avioni moraju biti opremljeni uređajima za elektronska dejstva, bilo da su ona ugrađena u avionu ili se nalaze u specijalnim kontejnerima. Danas, pri projektovanju novih borbenih aviona, oprema za elektronska dejstva čak ulazi kao standardna oprema aviona.

Nakon uvođenja u sistem PVO DR Vijetnama novih, savremenih sredstava (raketa z-v, radarskih stanica i lovaca mig-21), američka avijacija je trpela sve osetnije gubitke. Zbog toga se pred njih postavio ozbiljan zadatak — otkrivanje lokacije novih borbenih sredstava, njihovo ometanje i uništenje. Vizuelnim i aerofoto-izviđanjem nisu se mogli dobiti zadovoljavajući rezultati, uglavnom zbog uspešnog maskiranja. Zato se pristupilo sistematskom i organizovanom radio-tehničkom izviđanju i ometanju. U početku, uglavnom su primenjivane aktivne i pasivne širokopojasne smetnje.

Aktivno ometanje iz vazduha obavljano je zaslepljivanjem, emitovanjem jakih signala, a i obmanjivanjem, tj. hvatanjem radarskih impulsa i njegovim povratnim emitovanjem u vidu lažnih ciljeva. Ponekad su na radarima ometani svi kanali tako da prelazak na drugi kanal nije poboljšavao uslove praćenja ciljeva u vazduhu.

Za izviđanje i ometanje radarskih sistema PVO Amerikanci su koristili nekoliko tipova aviona. Među njima najpoznatiji su: EB-66, EC-121 i A-6.

Metodi i organizacija radio-tehničkog izviđanja i ometanja stalno su usavršavani. Iskustva pokazuju da su Amerikanci prihvatili kao najracionalniji metod onaj po kome specijalizovani avioni za elektronsko izviđanje i ometanje izvršavaju zadatke pretežno van zone dejstva PVO, dok su lovci-bombarderi dopunjavali ova dejstva u rejonima borbenih dejstava.

Za obezbeđenje vazдушnih napada u rejonima Hanoja i Hajfonga ponekad se u zonama van dejstva PVO (u blizini laoske granice ili iznad Tonkinškog zaliva) nalazilo 6—8 aviona tipa EB-66 i EC-121. Njihove zone prostirale su se po dužini od 75 do 100 km sa veoma uzanim pojasom od svega 5 km širine. Leteli su na raznim visinama ešelonirani od 3.000 do 9.000 m. Posade ovih aviona održavale su vezu sa vođama udarnih grupa i prema potrebi ih obaveštavale o aktiviranju elektronskih sredstava PVO ili protivdejstvu severovijetnamskih lovaca.

Za pripadnike PVO DR Vijetnama bio je potreban izvestan period da steknu određena iskustva i pronađu odgovarajuće mere i postupke, kako bi se suprotstavili elektronskom ometanju. Može se slobodno reći da su Severovijetnamci u tom pogledu ispoljili zadivlju-

juću umešnost i veštinu. To se naročito odnosi na učestalo i brzo premeštanje radarskih stanica i lansirnih rampi na ranije pripremljene rezervne položaje. Za zaštitu od elektronskog ometanja i izviđanja uglavnom su primenjivali sledeće postupke:

- emitovanje preko radio-farova (na radarskoj frekvenci) signala sličnih signalu pri lansiranju rakete;
- primena »radarskog ćutanja« sve dok avioni ne završe dejstva i počnu se vraćati sa zadatka;
- koncentracija lake PA-artiljerije duž standardnih marš-ruta leta američke avijacije.

Iako su elektronska dejstva stvarala velike teškoće snagama PVO, naročito raketnim jedinicama, one su u vrlo složenim uslovima aktivnih i pasivnih smetnji nalazile načina da se uspešno suprotstave neprijatelju i nanose mu osetne gubitke, a time u velikoj meri i umanje efikasnost vazдушnih napada.

GUBICI

Za razliku od ratišta u Južnom Vijetnamu, izviđači koji su leteli iznad severovijetnamske teritorije dejstvovali su pod daleko težim uslovima. Oni su bili izloženi snažnoj i žilavoj PVO zbog čega su trpeli i osetne gubitke.

U početnom periodu eskalacije vazдушnih napada izviđači su trpeli veće gubitke nego lovci-bombarderi. Naročito osetne gubitke imali su izviđači tipa RF-101 »vuđu«. Samo za sedam meseci borbenih dejstava jedan skvadron RF-101 izgubio je blizu 70 odsto aviona. Zbog takve situacije izviđači tipa RF-101 od 1968. godine više nisu slati na zadatke izviđanja u šire područje Hanoja i Hajfonga.

Uvođenjem u naoružanje nove elektronske opreme, a naročito sve širom primenom elektronskog ometanja, postepeno je opadao procenat gubitaka kod izviđačke avijacije i sveden je, prema američkim podacima, na oko 2—3 oborena aviona na 100 avio-poletanja.

SPECIFIČNOSTI IZVIĐANJA NA TERITORIJI JUŽNOG VIJETNAMA

Specifičnosti izvođenja borbenih dejstava, koji se karakterisao širokom primenom partizanskog načina ratovanja, kao i geofizičke karakteristike zemljišta, nametali su potrebu da se izviđanje iz vazduha prilagodi odgovarajućim uslovima date situacije.

Za razliku od teritorije DR Vijetnama, gde je težište izviđanja uglavnom bilo na izviđanju objekata infrastrukture, na teritoriji Južnog Vijetnama izvodila su se intenzivna borbeno dejstva skoro na celoj teritoriji, bez klasičnog fronta i pozadine.

Za izviđanje iz vazduha na teritoriji Južnog Vijetnama snage izviđačke avijacije postepeno su se pojačavale analogno eskalaciji borbenih dejstava.

Osnovni zadaci izviđanja na južnovijetnamskoj teritoriji svodili su se na prikupljanje podataka o snagama Vijetkonga, i to:

- bazama, logorima i centrima za obuku;
- pokretima jedinica i transportu materijala;
- vodenom saobraćaju duž morske obale, na rekama i kanalima;
- koncentraciji snaga i rejonima prikupljanja.

Zbog geofizičkih karakteristika zemljišta, naročito bujne vegetacije, otkrivanje oslobodilačkih snaga bilo je veoma otežano. Zbog toga su Amerikanci bili prisiljeni da, pored postojećih sredstava i opreme, vrše ispitivanje nove i savremenije izviđačke opreme.

Posebno treba istaći da aerofoto-snimanje nije dalo očekivane rezultate, i to uglavnom iz dva osnovna razloga:

— prvo, što je bilo vrlo teško na foto-snimcima otkriti prisustvo bilo kakvih snaga, naročito u područjima obraslim gustim rastinjem i džunglama, gde su mogućnosti za maskiranje bile idealne;

— drugo, zbog prilično dugog »mrtvog vremena« koje je prolazilo od snimanja i obrade filma, pa do iskorišćenja podataka; kasnije se taj problem donekle ublažio uvođenjem sistema razvijanja snimaka u vazduhu (na avionu tipa RF-4C).

Skraćivanje »mrtvog vremena« postizano je i na taj način što su se otkriveni podaci sa mokrog (razvijenog) filma odmah dostavljali putem radija i teleprinterom zainteresovanim komandama. Na taj su način podaci o neprijatelju stizali odgovarajućim organima za planiranje protivdejstava nakon 50—60 minuta.

Da bi donekle ublažili problem otkrivanja protivničkih snaga u gustim područjima džungli, američke snage pristupile su upotrebi novih hemijskih preparata, tzv. defolijanata radi ogoljavanja šuma i uništenja vegetacije.

Kao dopuna aerofoto-snimanju široko su korišćeni i ostali načini izviđanja, naročito infracrveno i radarsko. Ispitivanja su pokazala da IC-tehnika nije bila dovoljno osetljiva da bi mogla registro-

vati slabije izvore toplotnog zračenja (manje vatre, kuhinje) čiji su se zraci teško probijali kroz prirodni zeleni pokrivač džungle. Kasnije su, kao rezultat stečenog iskustva, konstruisani novi tipovi IC-uređaja sa daleko većom osetljivošću.

Radarsko izviđanje najčešće je korišćeno noću i danju u lošim meteo-uslovima (magla, kiša). Radi toga upotrebljavan je radarski sistem sa bočnim isijavanjem (tipa SLAR). Prilikom izviđanja taj radar je na ekranu (u kabini pilota) neprekidno ocrtavao sliku (konture) zemljišta i objekata na njemu s jedne ili obe strane linije puta. Radarski snimci najčešće su snimani na filmsku traku radi emitovanja podataka na zemlju (KM) i detaljnije studije otkrivenih objekata. Iskustva su pokazala da se sa radarskih snimaka vrlo teško mogu otkriti dobro maskirani objekti, naročito u područjima bujne vegetacije.

U takvim uslovima kao najefikasniji način prikupljanja podataka o oslobodilačkim snagama u Južnom Vijetnamu pokazalo se vizuelno izviđanje. Prema američkim podacima, najveći broj ciljeva za dejstva avijacije otkriven je vizuelnim izviđanjem.

Najznačajniju ulogu u prikupljanju podataka o snagama i objektima Vijetkonga odigrali su tzv. istaknuti vazduhoplovni kontrolori (FAC — Forward Air Controllers), što bi približno odgovaralo našem vazduhoplovnom oficiru za navođenje (VON).

To su obično bili iskusni piloti koji su leteli na lakim avionima tipa O-1 »cesna« ili O-2 iznad unapred zadatog rejona. Njihov zadatak je bio da neprekidno osmatraju (izviđaju) i prate aktivnost protivnika. Nakon otkrivanja važnijih ciljeva VON-ovi su odmah iz vazduha vršili pozivanje lovaca-bombardera za dejstvo. Ukoliko su potrebe zahtevale, oni su nakon dolaska grupe LBA u rejon dejstva vršili njihovo navođenje na ciljeve, bilo putem radija ili obeležavanjem ciljeva dimnim bombama.

U cilju efikasne kontrole celokupna teritorija Južnog Vijetnama bila je podeljena na veliki broj rejona (214), koji su neprekidno osmatrani iz lakih aviona za čijim komandama su se nalazili vazduhoplovni oficiri za navođenje.

Osmatranje dodeljenog rejona vršeno je sa visina 300—500 metara. Avioni su upućivani u intervalima 3—4 časa, ali uvek sa istim posadama. Na taj način posade su se, putem neprekidnog izviđanja istog rejona, mogle detaljno upoznati sa karakteristikama zemljišta i svim objektima na njemu, što im je omogućavalo da lakše zapaze svaku promenu.

Izboru i obuci ovih oficira-letača poklanjana je velika pažnja. To su morali biti stariji piloti sa bogatim letačkim iskustvom. Za obavljanje tako odgovorne dužnosti traženi su samo dobrovoljci. Zbog velike opasnosti kojoj su bili izloženi pri izvršavanju zadataka oni su ujedno bili i najbolje plaćeni letaći u Vijetnamu.

Za kontrolu teritorije u toku noći najčešće su korišćeni laki dvomotorni avioni tipa OV-1 »mohok«. U njima je bila ugrađena oprema za osvetljavanje zemljišta, noćno snimanje, radarsko i IC-izviđanje.

Smatra se da u istoriji dosadašnjih ratova nijedna teritorija nije bila tako detaljno i permanentno kontrolisana iz vazduha kao što je to bio slučaj u Južnom Vijetnamu.